

Praktijkvoorbeelden - kindcentra

Kenniscentrum Kindcentra

Uit: 'Op weg naar het integraal kindcentrum, een verkenning'
(Studulski en klankbordgroep ikc, 2010, Amsterdam: SWP)

Praktijkkader – 's- Hertogenbosch

Hans Migchielsen werkt bij de gemeente 's Hertogenbosch, een voortvarende gemeente, waar op basis van een meerjarenplan indrukwekkende brede scholen zijn neergezet (zie ook www.bredeboschescholen.nl).

Wat gaan we doen met het peuterspeelzaalwerk?

Hans wijst om te beginnen op een al langer bestaand onderscheid: in de jaren tachtig was peuterspeelzaalwerk bedoeld voor de stimulering van kinderen en kinderopvang voor de opvang. Net als toen waren er kinderdagverblijven die met een pedagogisch-didactisch plan werkten én peuterspeelzalen die niet veel meer boden dan opvang.

Eind jaren negentig ging het peuterspeelzaalwerk in Den Bosch failliet. Het nieuwe bestuur is samengesteld uit bovenschoolse directeuren primair onderwijs. Op die manier zijn peuterspeelzaal en onderwijs in ieder geval bestuurlijk al naar elkaar gegroeid. Verder is het een uitgangspunt van beleid dat er binnen of dicht bij de school ook een peuterspeelzaal is. Door deze samenwerking was de introductie van VVE een vanzelfsprekende zaak. Ondanks de voortvarende houding van het bestuur ziet men bij de medewerkers vaak enige terughoudendheid.

Op dit moment is het voornemen om in 2011 of 2012 de peuterspeelzalen op te heffen en alle peuterspeelzaalmedewerkers te ontslaan. Er is eigenlijk maar één peuterspeelzaal met vrijwilligers. Deze peuterspeelzaal valt ook buiten de zojuist aangeduide stichting. Verwacht wordt dat vrijwel alle peuterspeelzaalmedewerkers over zullen gaan naar de kinderopvang. Voor de leidsters die tussen de wal en het schip kunnen belanden, komt er een sociaal plan. De gemeente zal de functie van peuterspeelzaalwerk voor kinderen die extra aandacht behoeven blijven financieren, maar het budget zal de komende periode wel moeten worden bijgebogen. Het plan is gekoppeld aan de harmonisatie van peuterspeelzaal en kinderopvang zoals het kabinet voorstaat. Er zijn echter nog vragen over rechtsposities.

Het is heel belangrijk dat het lokaal bestuur een visie heeft op de voorzieningen voor jonge kinderen. Niet alleen omdat er veel verschillende partijen zijn in het lokale voorzieningenstelsel, maar ook om je niet elke dag te laten afleiden door het overheidsbeleid.

Brede Bossche scholen

Den Bosch maakt een onderscheid tussen de Brede Bossche scholen en de gewone scholen, die meestal ook al een samenwerkingsverband zijn van kinderopvang, peuterspeelzalen en school. De zes Brede Bossche scholen staan in de aandachtswijken. In de andere wijken wil men de educatieve basisvoorzieningen ook een (fysiek) centrale plek in de wijk geven, met waar mogelijk multifunctionele ruimten. In een VINEXwijk is dat makkelijker te realiseren dan in wijken die worden geherstructureerd of waar de scholen worden verbouwd; het is ook een kwestie van een wat langere termijn. Voor alle voorzieningen wil men in ieder geval een pedagogisch-didactisch plan voor 0-13 jarigen en dat is al ingewikkeld genoeg. De bovenschools directeuren hebben niet altijd even veel tijd om iedereen 'mee te nemen'. Wel worden alle leidsters getraind en geschoold; er is een jaarlijkse stedelijke conferentie met workshops. Het opnemen van de peuterspeelzaal in de kinderopvang zal nog wel even tijd kosten en het zal ook niet gaan zonder de gebruikelijke 'bloedgroepenstrijd'.

In feite wil men stoppen met separaat peuterspeelzaalwerk. Bij iedere school komen voorzieningen voor kinderopvang, met BSO en andere opvang. Op termijn wil men meer gaan werken met verschillende vormen van dagarrangementen die aangeboden kunnen worden aan ouders (en hun kinderen): halve dagen, hele dagen, Dat idee is al ontstaan in de Klupup arrangementen, die naschoolse opvang boden.

Het rendement van de Brede Bossche school wordt niet als optimaal beleefd. Als een brede school 17 partners heeft, kost dat veel overleg en terugkoppeling. Het is beter om vooraf te integreren (een aantal organisaties laten samengaan, dan achteraf (samenwerking vanuit de eigenstandige organisaties). Samenwerking met 17 verschillende organisaties is onwerkbaar. Beter is te werken vanuit drie of vier kernpartners en van daaruit anderen in te huren. Op dit moment moeten allerlei manoeuvres worden uitgevoerd om te komen waar men wil zijn (de visie is daarom wel heel belangrijk).

Voorbeeld van een nieuwe school in een VINEX wijk

In de nieuwe VINEX wijk Groote Wielen komt ruimte beschikbaar voor een nieuwe school waarin ook de kinderopvang is gepland. Hiervoor is een procedure bewandeld, waarbij kinderopvanginstellingen mochten intekenen. Tegelijkertijd is een organisatie gecreëerd, Witte Wielen, waarin bovenschools directeuren primair onderwijs de bestuursleden zijn. De Witte Wielen biedt nu op deze VINEX locatie kinderopvang aan. Signum is het grootste schoolbestuur voor primair onderwijs in de stad; Kanteel is de grote kinderopvangorganisatie in Den Bosch. De directeur van Kanteel is inmiddels onderdeel van het college van bestuur van Signum. Het is vooral van belang om die samenwerking ook te laten uitwerken in de pedagogische uitgangspunten.

Ander voorbeeld: De Ontdekking

In de wijk achter het station (Schutskamp) staat de Jenaplan school De Ontdekking. Deze school was aan nieuwbouw toe. Met een ervaren bouwmanager is gekeken wat de wensen

en verlangens zijn en wat de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang betekent voor het gebouw. Er is uitgebreid gesproken met docenten en bestuurders. De investering aan de voorkant laat zich nu terugbetalen. In het opgeleverde gebouw heeft het peuterspeelzaalwerk een plek gekregen binnen de kinderopvang. Het streven voor het nieuwe gebouw was om de basisschool en de kinderopvang met elkaar te verenigen. Ook al is de bestaande situatie met twee directeuren goed werkbaar, toch verdient het de voorkeur om met één leidinggevende te gaan werken. Eén kapitein op één schip. Eén CAO voor alle medewerkers van de multifunctionele accommodatie is ook wenselijk.

KindCentrum De Ontdekking – Den Bosch Architect: Ter Haar Van Ling (THVL)

In het ontwerp van THVL voor de nieuwbouw van KindCentrum De Ontdekking staat het kind centraal. Bij het ontwerpen van het gebouw hebben we gekeken door de ogen van het kind. We hebben getracht een omgeving te creëren welke kinderen geborgenheid biedt en tegelijk hen uitdaagt zich te ontwikkelen, zichzelf te zoeken, te ontdekken en uiteindelijk te vinden” aldus projectarchitect Bert ter Haar. Dat KindCentrum “De Ontdekking” zijn naam eer aandoet blijkt onder meer uit de eerste reacties van zowel het personeel als de kinderen. “Het door het Jenaplan beoogde onderwijs, waarin het kind op zoek gaat naar zijn identiteit en onderzoekend onderwijs de normen en waarden van het leven ontdekt, heeft een ideale voedingsbodem gevonden in deze nieuwe huisvesting” aldus één van de nieuwe gebruikers.

http://denbosch.digicity.nl/Nieuws/Architectuurdoordeogenvaneenkind_1247.html

Naschrift: Het interview met Hans Migchielsen was in augustus 2009. Op 22 februari 2010 tekenden de kinderopvang, de peuterspeelzalen en het onderwijs in 's-Hertogenbosch een intentieverklaring om kindcentra 0-13 jaar te realiseren.

Praktijkkader - Stichting Archipel Zutphen en omstreken

Sjaak Scholten is voorzitter van de algemene directie van schoolbestuur Archipel, een schoolbestuur voor 24 scholen (en één SBO school) voor openbaar onderwijs in Zutphen en omstreken. In totaal ongeveer 4000 leerlingen. Het schoolbestuur werkt structureel samen met verschillende kinderopvangorganisaties, zoals Stichting De Blokkentoren, Stichting Kinderopvang Brummen (SKB), Kidsgear BV en Stichting Kinderopvang Eerbeek (SKE). Inmiddels zijn SKB en SKE, met daarbij nog de peuterspeelzalen, gefuseerd tot SKBE.

Een korte terugblik

Schoolbestuur Archipel is in 2006 ontstaan uit een fusie van schoolbesturen. Op dat moment heeft men een ambitie en een visie opgeschreven die rekening hield met de samenhang tussen kinderopvang en onderwijs; dat heeft men toen het educatief centrum genoemd. Die term is gekozen om zich ook te onderscheiden van de brede school, waarvoor in Zutphen al beleid was. De wettelijke ontwikkelingen van 2006 (TSO en de motie Van Aartsen-Bos) kwamen daar overheen en sloten goed aan bij de koers die men heeft ingezet. De consequentie van deze koers is dat men bij verbouwing van een school rekening houdt met de opvang.

In 2006 dacht een aantal scholen in eerste instantie nog aan het makelaarsmodel. In de ambitie van Archipel was dat echter al snel ingeruild voor het vierde model van het rapport van de Onderwijsraad (*Een vlechtwerk van onderwijs en opvang*): onder één dak. Op dit moment heeft 3/4 van de 24 scholen een BSO in huis (een lokaal of in de hal). Er zijn wel verschillende varianten van samenwerking: op de ene school is dat wat intensiever dan op de andere.

Toen de visie op de educatieve centra werd opgesteld was iedereen er wel voor, maar er waren ook directeuren die aangaven dat ze niet zeker wisten of ze het wel wilden of konden. Er waren bij directeuren verschillen in enthousiasme. In de afgelopen vier jaar zijn de educatieve centra meer geaccepteerd; door natuurlijk verloop zijn er nieuwe directeuren gekomen, die weer anders aankijken tegen de educatieve centra.

In 2008 is een brochure uitgebracht over de educatieve centra. Uit de brochure blijkt dat Archipel behoedzaam en voorzichtig te werk gaat. Je zou het ook realistisch, of de weg van de geleidelijkheid kunnen noemen. Veranderingen kosten nu eenmaal tijd. Er wordt behoefte-onderzoek gedaan onder ouders en andere partners. Er wordt goed gekeken wat de ideeën van de schooldirecteuren zijn. Volgens Sjaak Scholten maakt het een wereld van verschil uit wie er directeur is.

Het project Dagarrangementen in een educatief centrum

In 2009/2010 doet het schoolbestuur mee met het project Dagarrangementen in een educatief centrum, gefinancierd door de directie kinderopvang (OCW).

Vier scholen werken aan de verbetering van het dagarrangement. Daarbij ligt het accent op de oudere kinderen (bovenbouw).

- Basisschool Theo Thijssen werkt binnen Educatief centrum De Hoven aan ondernemend leren; alle partners (school, KDV, BSO) werken aan dezelfde inhoudelijke thema's (bijvoorbeeld aardrijkskunde of verkeer).
- In het Waterkwartier (Zutphen) zijn verschillende scholen (waaronder de Montessorischool De Plotter) betrokken bij het project; elk van de drie deelnemende scholen verzorgt een aanbod passend bij de eigen kleur en cultuur. De leerlingen van alle drie de scholen maken hiervan gebruik. De samenwerking tussen de openbare scholen en de protestants christelijke school blijkt goed te werken.
- Binnen Brede School Leesten, waarvan de Lea Dasbergschool deel uitmaakt, wordt gericht gewerkt aan talentontwikkeling, in samenspraak tussen school en BSO.
- Basisschool De Bongerd in Terwolde, als voorbeeld van een school in een kleine kern, waar de samenwerking met BSO en peuterspeelzaal wordt gezocht en gezamenlijke projecten worden uitgevoerd.

De uitkomsten van het project zijn sterk afhankelijk van de mensen. Dit project ziet men als een proeftuin. Een probleem is natuurlijk wel hoe het zal gaan als het project is afgelopen. Maar de deelname is niet vrijblijvend. Er zijn scholingsbijeenkomsten geweest voor de mensen van het onderwijs, maar ook voor de kinderopvang. Opvallend is dat het niet alleen gaat om de organisatorische afstemming. Er wordt gewerkt aan inhoudelijke thema's. Op bestuurlijk niveau liep men tegen de grenzen op van de mogelijkheden van 'samenwerking', en daarom heeft men gekozen voor inhoudelijk samenwerken.

Vervolgens zijn van alle 24 scholen de 'beginsituaties' in beeld gebracht en ook de beleidsontwikkelingen in de drie gemeenten waarin het schoolbestuur scholen heeft. Op basis van het project zal weer een nieuw plan gemaakt moeten worden voor de komende jaren. Het is duidelijk dat er een meerjarig perspectief moet worden gekozen. Er worden zeker stappen voorwaarts gezet, maar het gaat niet altijd even snel. Zo is de toenadering van de kinderopvang gegroeid. De toenadering tussen onderwijs en kinderopvang is een gewenningsproces, een cultureel proces dat nu eenmaal tijd kost.

Zoals gezegd fungeren de vier projecten als een soort proeftuinen. Het zijn voorbeeldprojecten voor de andere scholen. Er wordt schriftelijk en ook mondeling bericht over de voortgang in de vier locaties; ook de kinderopvang is daarbij betrokken. Ook hier zijn de overige 20 scholen wisselend enthousiast, zoals bij iedere verandering of vernieuwing. Voor die verandering blijken de gebouwen toch wel heel belangrijk. Het gebouw biedt de randvoorwaarden voor de andere manier van werken, voor de samenwerking. Het is gewoon handig als het in één gebouw zit.

Ontgroening

Ook in de streek rond Zutphen is ontgroening gaande: er zijn scholen die onder de norm zijn. Scholen en instellingen zullen strategieën moeten verzinnen: meer concurreren met elkaar, samenwerken, concentreren van voorzieningen, of wellicht: het verhogen van de kwaliteit. De kleinere kernen in de regio zijn dan ook een aandachtspunt. In Eerbeek staan bijvoorbeeld zes scholen en er zijn over enkele jaren nog maar ongeveer 700 kinderen (ongeveer 100-120 kinderen per school). Met de gemeente wordt overlegd, maar dat blijkt toch heel ingewikkeld te zijn. De gemeente wil clustervorming en zo staat het ook in het Integraal Huisvestingsplan (IHP). Maar dan blijkt dat er weer allerlei andere belangen zijn en

dat leidt tot een soort versnippering van het aanbod. De gemeenten zijn erg bang om een ander te kort te doen; de consequentie is dat er vaak niet gekozen wordt. Een andere consequentie is soms dat de verzuiling wordt doorgetrokken in de opvang en peuterspeelzalen. En dat kan nu ook weer niet de bedoeling zijn.

Sjaak Scholten vindt het opvallend dat de samenhang tussen onderwijs en kinderopvang voorzieningen door de gemeente vaak nog niet bewust beleefd wordt. Financieel is het ook lastig te integreren, maar hij wil geen scholen meer met een 'pukkel' opvang er aan vast; en dat kost toch verbazend veel praatwerk bij de gemeente.

Is een educatief centrum een brede school?

In Zutphen is ook brede school beleid. Men is al langer geleden begonnen met een project brede school en inmiddels is de ambitie om in iedere wijk een brede school te hebben. Maar dat gaat moeizaam. De partners die in één gebouw zitten, komen maar moeizaam tot elkaar en dan blijkt het niet meer te zijn dan een bedrijfsverzamelgebouw. Wellicht dat dit na enige tijd nog verder groeit, maar het bestuur van Archipel heeft bewust besloten hun scholen educatief centrum te noemen, om een onderscheid aan te geven. Het is in feite wel een brede school, maar het is ook goed om een eigen term te hanteren. Er zijn wel kwaliteitscriteria voor een educatief centrum, maar die worden nog niet zo bewust gehanteerd. Zonder dwang of drang gaan mensen zich op den duur steeds meer gedragen als of ze in een educatief centrum werken. Het beheer van het gebouw is echter vaak nog een groot probleem.

Van brede school naar IKC

Het IKC wordt door Sjaak Scholten als een soort einddoel gezien. Maar niet een doel dat morgen bereikt wordt. Het gaat nu om het zetten van kleine stappen.

De opbrengsten van het IKC zijn voor hem duidelijk:

- een doorgaande lijn voor 0-12 jaar
- het goed waarnemen en aanpakken van achterstanden (ook al voor 0-4 jarigen)
- goede dagarrangementen: dat is goed voor de maatschappij en voor het kind

Het IKC is een stap te ver voor de praktijk van vandaag; er zijn nog te veel structurele belemmeringen.

Die belemmeringen zijn niet alleen financieel of juridisch van aard. Het gaat ook om het evenwicht in het krachtenveld tussen schoolbesturen en kinderopvang. Zo heeft men gespeeld met het idee om een nevenstichting op te richten voor opvangactiviteiten, maar dat leverde gelijk allerlei negatieve emoties op bij de gemeente en andere partijen. Daarom heeft men het idee maar weer losgelaten (het gaat steeds om kleine stappen).

Een voorbeeld is de zorg voor kinderen van 0-4 jaar. Een IB-er die ingezet kan worden voor 0-4 jarigen is bijvoorbeeld winst, maar het wordt ingewikkeld als het consultatiebureau dat als 'hun terrein' gaat zien en een strijd daarover aan gaat. Toch gaat het steeds om dit soort kleine overwinningen, want de werkelijkheid bestaat niet uit één grote visie, maar allerlei kleine werkelijkheden en regelingen.

De volgende stap op weg naar het IKC zou kunnen zijn dat de samenwerking geformaliseerd wordt. Dan wordt vastgelegd wat de samenwerking is en wat de diensten inhouden. Voor een locatie wordt daarbij ook vastgelegd wie de eindverantwoordelijke is. Volgens Sjaak Scholten hoeft dat overigens niet altijd de schooldirecteur te zijn. Op locaties waar kinderopvang een voldoende aandeel heeft en een competente manager, kan het ook de kinderopvang zijn met de eindverantwoordelijkheid. Het mooiste zou zijn een soort algemeen directeur boven een adjunct voor educatie (0-12 jaar) en een adjunct voor opvang (0-12 jaar). Dat kan alleen als de school ook enig volume heeft, bijvoorbeeld 500 leerlingen.

Praktijkkader - H3O

Het nieuwe bestuur H3O uit Dordrecht is een van de eerste besturen waarin onderwijs en opvang zijn samengegaan - gefuseerd. Martin Dekker en Levine Timmers lichtten de ontwikkeling van bestuur H3O toe.

Gewoon aan de slag gaan

H3O (Dordrecht) staat bekend als het eerste schoolbestuur dat 'gefuseerd' is met kinderopvang en peuterspeelzalen. H3O is ongeveer 2,5 jaar geleden begonnen met een speurtocht naar samenwerking met peuterwerk en kinderopvang. Een overgang van traditioneel gesegmenteerd naar volledig geïntegreerd. Momenteel heeft H3O veertien locaties; 10 locaties hebben een echt geïntegreerd aanbod, omdat er sprake is van de 'eigen' organisatie. Naar eigen zeggen wordt de aanpak getypeerd als '*gewoon aan de slag gaan*' en dan zien wat je tegenkomt.

De verandering kwam op gang op locatie Heimerstein en Zuilenburg door de BSO en het kinderopvang een andere plaats in het gebouw te geven. Hierdoor werd BSO/kinderopvang niet een aparte hoek van het gebouw, met een eigen afgezonderde cultuur, maar meer onderdeel van een gemeenschappelijke cultuur. Er ontstonden meer mogelijkheden voor contact en ook minder mogelijkheden om je terug te trekken. Zonder grote subsidies heeft men zelf verbouwd en een huiselijke sfeer gecreëerd.

Op een gegeven moment heeft men besloten PCDO en CSPD onder te brengen in één stichting, namelijk H3O. Op basis van de uitleg van Martijn Nolen weten we dat dit in het bijzonder onderwijs mogelijk is (er is sprake van een uitzondering).

Heel belangrijk voor het toenaderingsproces op de werkvloer was het winnen van vertrouwen. Aspecten die daarbij een rol spelen zijn:

- De koffie en de afwas
- Het belang van een fysieke plek
- Culturele verschillen en toch vertrouwen
- Iets voor en met elkaar doen

In een tweede fase is men begonnen met het integreren van het peuterwerk en de opvang, in een pilot. Pas daarna, in een derde fase heeft men een plan gemaakt (met name voor de financiële dekking). Daarna volgen nog het definitief plan en het plan realiseren, maar H3O blijkt niet zo enthousiast over het maken van plannen: "op het moment dat het plan er is, kun je het weggooien".

Er zijn wel doelstellingen/activiteiten bijgekomen, zoals:

- Eén loket voor ouders
- De inzet van de IB-er ook voor de peuterspeelzaal
- Warme overgang (in plaats van warme overdracht)
- Eén administratie
- Doorgaande lijnen (methoden, pedagogisch handelen)
- Cultureel: onderdeel van één geheel willen zijn
- Opvang voor de kinderen van personeel bieden

Gevolg van de aanpak en de uitstraling van de organisatie was dat de school groeide (van 270 naar 370 leerlingen). Ouders hoeven zich niet drie keer in te schrijven, omdat er één loket was gecreëerd voor de intake, met één formulier, voor kinderopvang, peuterspeelzaal en school.

Vervolgens heeft men de vraag naar naschoolse opvang geanalyseerd (op de kernuren zijn er bijvoorbeeld 40 kinderen, maar na 17.00 uur nam het aantal af tot 20 kinderen). Er kon worden geschoven met personele bezetting, om wat meer ruimte te creëren, bijvoorbeeld voor plusklassen en huiswerkklassen.

De grenzen tussen schooltijden en BSO-tijden lopen vloeiender in elkaar over en overlappen soms. In de plusklassen kon men een combinatiefunctionaris inzetten. Daarnaast organiseert H3O allerlei sociaal-culturele activiteiten en sport (creatieve activiteit, koken voor ouders, toneelclub, muziek, sport, dans, boswandeling en zwemmen). In de BSO activiteiten gaan de docenten van het onderwijs niet mee, maar dat is wel mogelijk. Uiteindelijk is de voorziening nu open van 7.00 uur tot 18.30 uur. Er is één pedagogisch plan voor peuterspeelzaal, kinderopvang, BSO en onderwijs.

Hindernissen

De hindernissen die genoemd worden zijn

- De starheid van regels (zie hieronder)
- De concurrentie (er zijn ook locaties waar de school wel onder het schoolbestuur valt, maar waar nog een concurrerende BSO in zit; dat is geen wenselijke situatie voor het maken van inhoudelijke afspraken over pedagogische plannen en doorgaande lijnen).
- Omgevingsfactoren (het betreft hier vooral de inrichtingsbesluiten voor de oppervlakte normen)

Op het gebied van de MR zijn de organisaties nog niet één. Dat komt omdat in een MR van onderwijs ook personeel zit en in de MR van de kinderopvang ouders een belangrijke rol spelen, juridisch bijten deze verschillende raadsstructuren elkaar. Er zijn dan ook geen locatieraden, want er zijn te weinig ouders die daar aan kunnen of willen deelnemen.

De ontwikkeling van een nieuw gebouw ondervindt ook hindernissen (de school groeide immers). De gemeente heeft vastgesteld dat de leerlingpopulatie in Dordrecht zal dalen met ongeveer 30 procent en heeft de huisvestingsplannen daar op aangepast. Scholen die groeien, passen daarom ook niet in het plaatje van Dordrecht.

Bij een nieuw schoolgebouw wilde men de kinderopvang en BSO aan het gebouw vastbouwen. Dat bleek voor de gemeente een probleem, want daarmee zou het totale

vloeroppervlak groeien en dat zou strijdig zijn met de uitgangspunten van de gemeente. De oppervlakten voor opvang worden kennelijk plotseling tot onderwijsoppervlakte gerekend. Daarom is men nu aan het verkennen of men de BSO/kinderopvang in pandig een plek kan geven door herverdeling van ruimten. Je zou dan kunnen denken aan peuterpleinen en meer gedeelde ruimten, waardoor je het aantal speelhoeken versterkt. H3O kijkt daarbij ook naar de intelligenties van Gardner om de verschillende delen van het gebouw in te richten.

Hoewel de integratie van de voorzieningen lijkt te starten bij de huisvesting, heeft H3O op dit moment ook last van de huisvestings(regels).

Bijvoorbeeld: de kinderopvang heeft vijf jaar geleden een opvangruimte aan de school vast gebouwd. De gemeente wil de school nu vervangen. Voor de resterende waarde van de opvangruimte heeft de gemeente geen oplossing, dan wel vergoeding.

Ook de regelgeving voor de inrichtingseisen blijkt een probleem in de beleving van H3O. Het gaat dan om verschillen tussen kinderopvang/BSO en school, vooral op het gebied van ARBO en dergelijke.

Het verslag van de pilot is opgenomen in het document *1 in alles – alles in 1, Educatieve Centra zijn de toekomst* (Eindrapportage Pilot tot 12 jaar, 2006-2008). Zie de website van H3O: www.hadrieo.nl (linksonder in de website, bij educatief centrum).